2023: Rusland is geen Grote Mogendheid meer

Posted on 7 januari 2023 by Christ Klep

Rusland is als grote mogendheid door de mand gevallen en China maakt pas op de plaats. Er is nog geen enkel reden de Verenigde Staten af te schrijven, India wordt steeds zelfbewuster, Japan bewapent zich weer en Europa is economisch dan wel een grote factor, maar militair schuilt het volledig onder Amerika's paraplu. Christ Klep schetst de multipolaire wereld van 2023.

Stel, mijn snuggere neefje ambieert een carrière bij het ministerie van Buitenlandse Zaken. Hij vraagt om wijs advies. Welnu, dan zou ik hem in elk geval de aloude Chinese uitdrukking 'Ik wens je interessante tijden toe' voorhouden.

Vroeger fungeerde deze zegswijze vooral als een vloek: ik wens je tijden vol leed en rampspoed! Maar tegenwoordig roept de uitdrukking ook iets minder rampzaligs op, namelijk het beeld van tijden die daadwerkelijk ingewikkeld, maar bovenal boeiend zijn.

Stel dat mijn neefje het diplomatenklasje van Buitenlandse Zaken door komt, dan

zou hij dat onmiddellijk aan den lijve ondervinden: de wereldorde beweegt zich onmiskenbaar richting nóg sterkere multipolariteit – en dat is niet noodzakelijkerwijs een vloek.

Het bipolaire tijdperk (Oost-West) van de Koude Oorlog ligt alweer een tijdje achter ons. Ook het *unipolar moment* van de Verenigde Staten – de term uit 1991 wordt doorgaans toegeschreven aan columnist Charles Krauthammer – loopt op zijn einde.

Zowel de bipolaire als unipolaire wereldorde hadden niet het eeuwige leven. Begrijpelijk. Daarvoor is de structuur van wereldordes simpelweg te vloeibaar en ongrijpbaar.

Zolang soevereine staten de basis van het internationale systeem blijven vormen – en een hegemoniale staat of wereldorganisatie ontbreekt – zien we een wereldwijd palet van staten, uitgesmeerd in klodders van multipolariteit. Als gezegd, op zich best een logische ordening. Tegen deze achtergrond is het tijd om te bezien welke koers de hoofdrolspelers in 2023 zullen varen.

Rusland uit de Champions League

Rusland zal na 2023 niet langer deel uitmaken van de Champions League van grote mogendheden. Voor 2022 zette *US News and World Report* Rusland nog op de derde plek in de rangorde der machtigste staten. (Nederland scoorde een 24ste plaats, een plekje direct achter…Qatar.)

Natuurlijk is Rusland voorlopig een belangrijke olie- en gasleverancier en een kernmogendheid en blijft het bijvoorbeeld permanent lid van de VN-Veiligheidsraad. Maar Rusland is bovenal ontmaskerd als een geografische reus op lemen voeten. Dat is een cruciale les van het Oekraïne-conflict: qua creativiteit en innovatievermogen doet Oekraïne het stukken beter dan de vastgelopen moloch Rusland.

Natuurlijk dreigt Poetin regelmatig met kernwapens. De NAVO heeft echter duidelijk gemaakt dat Moskou bij kernwapeninzet op een keiharde conventionele tegenklap kan rekenen. Een klap die het Russische leger definitief op de knieën zou dwingen.

Trouwens, Poetins mooi-weervriendjes China en India zijn niet gediend van destabiliserende Russische atoomdreigementen. Nee, Rusland zal in 2023 definitief

een postkoloniale *spoiler state* blijken te zijn: een staat die onrust stoken als kern van zijn buitenlands beleid blijft zien. Niet meer en niet minder.

Big brothers (maar niet *in arms*): China en India

China zal in 2023 de rode lijn voortzetten van de afgelopen decennia: streven naar regionale dominantie. Dit streven past in het beleid om – net als Rusland – de wereld op te delen in regionale blokken en invloedssferen.

Maar in 2023 zal China ook nóg sterker dan voorheen tegen zijn beperkingen aanlopen. Onder autocraat Xi Jinping verliest China veel van zijn dynamiek. De alwetende Communistische Partij en ideologische starheid staan wederom centraal. De bevolking zucht onder de beperkingen van het botte COVID-beleid. Sowieso is de bevolkingsopbouw ongunstig, met dank aan het eerdere officiële een-kind gezinsbeleid.

Het wereldwijde *Belt and Road*-initiatief (BRI, ofwel 'de nieuwe zijderoute' en volgens Xi 'het project van de eeuw') zal ook in 2023 geen klinkend succes worden. BRI is altijd een maffia-achtige onderneming geweest: als arme landen hun leningen niet konden afbetalen, kwamen hun bedrijven en projecten in Chinese handen.

De politieke en diplomatieke betekenis van veel projecten was vaak belangrijker dan de haalbaarheid of winstgevendheid. En veel landen kunnen hun leningen überhaupt niet afbetalen. Xi moest recentelijk erkennen dat BRI niet aan de verwachtingen voldoet: het initiatief zou daarom qua ambities worden 'aangepast.'

In het noorden is Rusland tot China's junior partner gedegradeerd: vooral een lastige puber – een beetje vergelijkbaar met Noord Korea. In het oosten ontwaren de Chinezen een steeds assertiever Japan, dat langzaamaan de ketenen van de naoorlogse pacifistische grondwet afwerpt. Dat gebeurt met steun van de Verenigde Staten, die hun *Pivot to Asia* doorzetten.

De Japanse defensiebegroting is recentelijk fors verhoogd. Intussen speelt in Japan zelfs de discussie of het land – met de Oekraïne-oorlog op het netvlies – niet ook langeafstandswapens moet verwerven die bases op het Chinese vasteland kunnen uitschakelen.

In het zuiden schurkt China aan tegen een steeds zelfverzekerder India. Oude

grensconflicten laaien bij tijd en wijle op. Eind 2022 gingen Indiase en Chinese soldaten elkaar met stokken te lijf in de ravijnen van de Himalaya. In 2023 zal India zijn noorderbuur inhalen qua inwonersaantal.

Economisch heeft India nog een flinke inhaalslag te maken, maar de potentie is er: aan innovatievermogen geen gebrek en de bevolkingsopbouw is een stuk gunstiger dan die van China. Voor het moment kiest premier Narenda Modi een steekhoudende weg: met iedereen zo veel mogelijk vriendjes – of in elk geval in gesprek – blijven.

Het eeuwige verval van de VS

'United States: the end of an illusion of omipotence,' kopte medio 2022 een opiniestuk van politiek wetenschapper Manlio Graziano (Sciences Po Parijs). Dat de VS in relatieve of zelfs absolute neergang zijn, is voor veel wetenschappers inmiddels zowat een gegeven.

Klopt, de VS zijn er in de ogen van de wereldopinie niet populairder op geworden: de spreekwoordelijke *shining city upon a hill* verbleekt enigszins. Toch zal het met het Amerikaanse verval in 2023 wel meevallen. De Amerikaanse politicoloog John Ikenberry (Princeton University) meent dat de door de VS geleide liberale wereldorde (een samenspel van regionale organisaties, liberale vrijhandel en gedragsregels) helemaal niet in verval is. Integendeel.

Misschien is Ikenberry wat al te optimistisch, maar een punt heeft hij zeker: het is onmiskenbaar zo dat de VS grotendeels over dezelfde bronnen beschikken als in de voorgaande decennia: energiezekerheid, een sterke wetenschappelijk-technologische basis en een flexibele arbeidsmarkt bijvoorbeeld.

In de westelijke wereld kan geen andere mogendheid ook maar enigszins aan de VS tippen. Het overgrote deel van de militaire en economische hulp aan Oekraïne komt uit de VS. Alleen de VS beschikken over de middelen – inlichtingenvergaring, transport, marine, strategische luchtmacht, enzovoort – om een serieuze globale speler te zijn.

De VS zijn nog steeds, zoals minister van Buitenlandse Zaken Madeleine Albright al in 1998 opmerkte, een 'indispensable nation.' De VS kunnen altijd terugvallen op een uitermate gunstige geopolitieke ligging en op het vermogen om partners in

bondgenootschappen te verenigen.

De Amerikanen kunnen wereldwijd bogen op ruim zestig militaire partnerschappen. China komt niet verder dan wat her en der verspreide veiligheidsrelaties met landen als Djibouti en Noord-Korea. Ofwel, met het definitieve Amerikaanse verval zal het warempel ook in 2023 wel meevallen.

Het Brusselse effect

Voor de EU was 2022 niet eens zo'n ongunstig jaar. Onder het motto *never waste a good crisis* is Europa als de wiedeweerga begonnen haar afhankelijkheid van olie en gas (en andere strategische goederen) te verminderen. In 2023 zullen de basisbeginselen van Europese samenwerking echter niet wezenlijk veranderen.

De EU is een geslaagd project in economisch opzicht. Anu Bradford (Columbia University) schreef recent een fascinerende studie onder de veelzeggende titel: *The Brussels effect. How the European Union rules the world*. In de hele wereld, argumenteert Bradford, nemen overheden, bedrijven en organisaties de EU-regelgeving over, zoals op het gebied van privacy, consumentenzekerheid, milieu of corruptiebestrijding. De EU profiteert als het ware van de marktwerking van haar regelgeving. Het effect daarvan zal nog lang merkbaar zijn.

In politiek opzicht blijft de EU echter worstelen. De EU-gremia experimenteren stukje bij beetje met besluitvorming met gekwalificeerde meerderheden. Maar als Duitsland of Frankrijk ruziemaken (en dat doen ze steeds vaker), gebeurt er weinig.

Brexit maakte duidelijk wat de EU wél of niet wilde zijn: uiteindelijk waren de meeste EU-lidstaten blij van de eigenwijze Britten af te zijn. Maar diezelfde Britten waren hard nodig om de derde EU-pijler inhoud te geven: het gezamenlijk veiligheidsbeleid.

Van een serieuze Europese defensiepolitiek – laat staan van een Europees leger – zal weinig terechtkomen, ondanks de Oekraïne-crisis. De nationale staat blijft het uitgangspunt van het Europese veiligheidsdenken. Hier en daar zien we samenwerking tussen militaire eenheden en staven van verschillende landen.

Maar bijvoorbeeld op materieelgebied blijven de resultaten magertjes, alleen al vanwege de economische belangen. Zo koos Duitsland onlangs voor het Amerikaanse F35-gevechtsvliegtuig tot woede van de Fransen.

Het is ook hoogst onzeker of na de Oekraïne-crisis de EU-lidstaten hun verhoogde defensieuitgaven handhaven. Hoe dan ook, de komende jaren blijven de Europese landen afhankelijk van het militair-strategische arsenaal van de VS en van de NAVO-structuren.

En zo brengt 2023 ons een wereldorde die in sterkere mate multipolair en dus ingewikkelder zal zijn. Mijn virtuele neefje zou het diplomatieke potje schaak op een complexer bord moeten spelen. Toch is een complexere multipolaire wereldorde geen vloek. Misschien is een multipolaire wereld wel het beste antwoord op de mondiale uitdagingen van 2023 en daarna: milieu en klimaat, globalisering, democratie en mensenrechten – om maar wat thema's te noemen.

Christ Klep *is militair historicus en geeft op radio en tv commentaar op actuele wereldpolitieke ontwikkelingen. Hij werd door Syp Wynia geïnterviewd over de Oekraïne-oorlog. Kijk* ***HIER****.*

We vallen u er niet graag mee lastig, maar het is natuurlijk wel waar: de ***donateurs vormen het fundament van Wynia's Week.*** *U maakt het als donateur mogelijk dat ons online magazine 104 keer per jaar verschijnt – ook nu weer, in 2023. Doneren kan op verschillende manieren, kijk* ***HIER****.* ***Alvast hartelijk dank!***